

NOVOSADSKA FRTUTMA

(Milan Tripković: *Klub istinskih stvaralaca*, Fabrika knjiga, Beograd, 2022)

Novi roman Milana Tripkovića interaktivan je i igriv isečak iz urbane sredine uveliko uronjene u moderne trendove koji, istina, potresaju, ali neosporno oblikuju savremeno doba. *Klub istinskih stvaralaca* roman je suprotnosti koje se oslikavaju mnogostruko, gde su najintrigantnije one nagoveštene, na koje pisac računa kada čitaoca poziva da se zajedno s njim i plejadom drugih nemih učesnika otisne u svojevrсну avanturu povezivanja naoko haotičnih niti priče.

Perspektiva koju zajedno s pripovedačem i neimenovanim mnoštvom zauzima čitalac pomalo je voajerska, budući da je u pitanju pozicija svevidećeg posmatrača s uvidom u sve frontove koji obrazuju priču. Narator povremeno računa na komiku koju obezbeđuje saučesnički pristup delu, zapitkujući čitaoca da li primećuje neprijatne mirise ili postupke kojima se junaci, napokon dospeli u blaženstvo intime, oslobađaju stega uljudnog ponašanja. Na mestima gde priča dobija obrise ozbiljne kritike i gde se prst upire u najgore ljudske nagone, pripovedač se breca na svoje saputnike koji su nepreduzimljivi i nemi pred nepočinstvima aktera. Svako ko odluči da zaviri u živopisni svet *Kluba istinskih stvaralaca* mora biti spreman na činjenicu da nije samo čitalac, već učesnik u višestrukim dramama koje će se munjevitom brzinom odigrati pred njegovim očima.

Gorenavedena misao o frontovima koji obrazuju priču romana nije nimalo proizvoljna. Naime, tokom kratkog vremenskog perioda u Novom Sadu formira se niz poprišta na kojima se odigravaju najnezamislivije borbe od ključnog značaja za živote involviranih pojedinaца. Inicijalni sukob i pokretač priče jeste gaženje pešaka na prelazu i frtutma nastala od niza slučajnosti i pogrešno interpretiranih događaja. Stradalnik je činovnik važnih državnih struktura i istovremeno ratni zločinac koji, zahvaljujući prekasno pritisnutoj papučici za kočenje, dobija milost amnezije i istragu slučaja na najvišem nivou. Za volanom je prestravljena aktivistkinja koja je čoveka odgovornog za smrt nekoliko desetina ljudi samo želela da zaplaši, pa sama stupila u koloplet situacija izvan svake granice miroljubive pobune. *Spiritus movens* trećeg nivoa priče jeste Vojislav Počuća, *istinski stvaralac* koji se igrom slučaja zatekao nadomak pregaženog Pešuta. Nevolja, ili barem njena nova do tada neslućena dimenzija, počinje onog trenutka kad Počuća u liku vozača prepozna ženu kojoj se zamerio na društvenim mrežama. Nije potrebno mnogo da se osetljivi stvaralac s nervom izoštranim za opasne situacije koji podgrevaju brojne teorije zavere poistoveti s Kalimerom i hitno sazove skupinu koja je dala naslov Tripkovićevom romanu.

Sam nastanak udruženja rezultat je nepravedno doživljene podele uloga u kulturnom životu grada, „jer u tom zaguljenom svetu samodopadljivih literata i izraženih ljudskih sujeta teško je biti prvi, biti lučonoša, tvorac novih svetova, imaginarijuma kakvi u srpskoj

književnosti postoje možda samo još kod Pavića“ (11). Izazvana takvim prilikama, nekolicina novosadskih umetnika osniva kružok kao „odgovor na političke korektnosti, sveprisutne osrednjosti i dominantne moralne bede u kulturi ovog društva“ (19). Sa sajtom *u izradi*, malobrojnim slikama sa Fejsbuka, većito sukobljenim članovima i akronimom koji nedvosmisleno upućuje na jedno provokativno novosadsko stecište, *Klub istinskih stvaralaca* svojevrsna je skupina živopisnih umetnika s najrazličitijim lamentima spremnim nagotovs. Ono što im nikako ne ide od ruke jeste međusobna komunikacija bez upadica, prekorevanja, direktnih prozivki i nadmetanja u nabranjanju dobijenih književnih nagrada. Milan Tripković slika jednu osobitu grupu ljudi „na čijem stvaralaštvu počiva književnost ovog grada“ (66) i kojima „nije mesto u zatvoru nego u čitankama“ (143), koristeći humor kako bi se dobroćudno podsmehnuo idealistički nastrojenim spisateljima koji, za razliku od ostalih junaka kojima su nepoznati, u svom radu prepoznaju kanon za početak oblikovanja budućih generacija. Oni se u jednom trenutku guše u bujicama ugodnih reči kako bi istakli značaj svojih saboraca, dok u sledećem predmet svog obožavanja i nakićenih hvalospева zbog sitnice hvataju za gušu. Isprovocirani aktivnostima „čuvenih komesara za angažovanu umetnost“, „pronositelja evropskih vrednosti i misionara isprazne evropske kulture“ (89), članovi *Kluba* odlučuju se za akciju – otmicu, koja će intenzivirati dešavanja s početka romana i ubrzati *posrnuće istinskih stvaralaca*.

Paralelno s otmicom „iz poetskih razloga“ – a postoji li poetičniji i više podložan diskusiji od raspada Jugoslavije – na drugim frontovima odigravaju se operacije čiji će se rezultati sliti u veliko finale romana. U Banjsku, rodno mesto najvećeg epskog junaka, stižu begunci od zakona – „borkinja“ za prava svih manjina, životinja i ekološka aktivistkinja @naca.zaca i njen zaštitnik, inspektor Milonja Šoškić, nekada beskompromisni sprovoditelj pravde. Svi junaci Milana Tripkovića stavljeni su pod specifičnu lupu na osnovu čijeg rada su u krupan plan izdvojeni zanos i prkosi koji ih čine podjednako ranjivim i komičnim. Kod Nataše je to istrajnost u borbama za promene, kod Milonje nespretnost, kod njegovog prijatelja igumana rokerski život kog se nije u potpunosti odrekao činom zamonašenja. Članovi državnog aparata koji se bave istragom karikirani su na planu poslovične policijske nesnalazljivosti u rešavanju slučaja i neprestanom prebacivanju krivice na aparatčike nižeg ranga. Poput mizanscena za neki vic, jedan deo romana posvećen je vrsnim komentatorima estetske devastacije grada i relevantnih sadržaja Tviter naloga – razgovoru kustosa, glumca, kritičarke i spisateljice. Osoba koju iz interesantne skupine narator odlučuje da prati na putu do kuće ista je ona koju su *istinski stvaraoci* detektovali kao „istrajnu kritičarku naše društvene stvarnosti“ i nakon sačekuše utamničili na Banstolu.

Iako nije eksplicitno naznačeno, vreme u kom se pokreću i sustiču akcijaška delovanja nekoliko kompromitovanih strana jeste 2022. godina u kojoj je Novi Sad nosio titulu Evropske prestonice kulture, što je trag na koji nas usmerava novinski navod s početka romana o seriji misterioznih smrti i kontroverzno pitanje – da li grad postaje „evropska prestonica užasa“? (39). Kao jedan od uvodnika u zlosrećna delovanja i mogući trag za praćenje kasnije opisanih kriminalnih dešavanja, i ovaj članak nalazi svoje mesto u zbirnoj razjasnici koja zatvara roman. Filmski efektno, u dopisanom objašnjenju koje je nastupilo nakon što se spustila zavesa i pojavila pitanja „Da li je moglo da ispadne drugačije? Jesmo li možda mogli učiniti nešto i sprečiti ovo?“ (160), autor je u epilogu izložio sudbine junaka s vremenske

distance koja im je bila potrebna kako bi preuredili svoje živote i zatvorili pitanja koja su otpečatili na početku našeg praćenja.

Milan Tripković je u vešto ispričanoj priči neobične strukture čitaoc-saučesnike poveo u neuobičajeno upoznavanje grada i ljudi koji mu daju puls. Na tom putu saznali smo da najbolji doživljaj proizvodi ljubopitljiv i humoru sklon narator, koji pažnju usmerava na naizgled nevažne detalje, sliku dočarava sistemom živih asocijacija (kao kada najveću tišinu poredi s onom u čitaonici Matice srpske ili junaka sa Đorđem Davidom iz vremena koje je prethodilo muzičkoj slavi), a za čitaocce uspešno ulančava naoko udaljene događaje nakon što je svakom od njih dao određenu autonomiju i prostor za razvijanje. *Klub istinskih stvaralaca* opisuje, kritikuje i podsmehu izlaže ljudske nesavršenosti, ali nas istovremeno podseća na to da smo i sami ravnopravni učesnici u tom svetu koji trpi naše greške i kom je potrebno oslobađanje od naših pokušaja da izigramo boga, jer – na kraju – može se desiti da izigramo sebe.